

EGY CSALÁD ÉVSZÁZADAI A BUDAHÁZI ÉS VESKÓCZIBUDAHÁZY CSALÁD TÖRTÉNETE

Szerk. Budaházy Éva és Horváth Balázs

Kiadja a Budaházi Családi Alapítvány. Debrecen, 2004.

(Könyvismertetés)

Rohanó világunkban mind kevesebb idő jut arra, hogy közeli szeretteink mellett távolabbi rokonainkkal is szoros kapcsolatot tartsunk. Ma már a gyász hírt vagy egy-egy születésről tájékoztató örömhírt is leginkább sms-ben, e-mailben kapjuk, amit egy idő után kitörlünk, elfelejtünk. Hol van már a nagymama bibliája, ami több generáció hiteles családi adatsorát őrizte! Sőt lassan eltávoznak közülünk azok az idős rokonok is, akik még vissza tudták vezetni legalább harmad-negyedíziglen a család származását, akik hírből vagy személyesen ismerték az elődöket, történeteket, képeket őriztek róluk. Régen apáról fiúra szállt a név, a tárgyi és szellemi örökség is.

Ma már mind kevésbé divat az effajta hagyományozás, de az ősök iránti érdeklődés, a családkutatás napjainkban is virágkorát éli. Sokan kezdenek nagy lendülettel munkához, de csak kevesen fejezik be, mert – valljuk be őszintén – a több nemzedékre, sőt az oldalágakra is kiterjedő családkutatás sok időt, energiát, kitartást és lankadatlan érdeklődést igényel, hiszen a szóbeli forrás, a genealógiai irodalom és az anyakönyvek mellett számos iratot kell áttekinteni egy-egy adat feltalálásához, pontosításához. Ráadásul ritka esetben laktak őseink több évszázadon át egy településen. Migrációs útvonaluk felderítése, a források helyének feltalálása is külön kutatómunkát igényel. Ezután pedig nyakunkba kell venni az országot, sőt több esetben a világot is, ha elődeink nyomát akarjuk követni.

A Budaházy családhoz tartozóknak azonban nagy szerencsájuk van. Ha őseik, rokonaik iránt érdeklődnek, akkor csak két szép könyvet kell fellapozniuk: **a Szathmáry Irén kiadásában** a családtagok számára Hajdúsámsonban 2000-ben bekötetett *veskőczi Budaházy családi krónika* című kötetet, valamint a Budaházi Családi Alapítvány kiadásában, **Budaházy Éva és fia, Balázs** munkájának köszönhetően Debrecenben alig pár hónapja megjelent *Egy család évszázadai. A budaházi és veskőczi Budaházy család története* című illusztris kiadványt. A családtagok számára összeállított első kötet a XX. század elején Budaházi Béla, a Nyíregyházi Általános Hitelintézet tisztviselője, majd Dr. Budaházy Menyhért, nyíregyházi ügyvéd kutatásai alapján készült **krónikát kívánta folytatni a veskőczi Budaházy Szeréna unokái, Szathmáry Irén és József** által összegyűjtött fotókkal, címekkel, a család történetét ismertető cikkekkel és adatokkal. A különböző ágak leszármazási tábláit nemcsak pontosították, és a legújabb dátumokkal, nevekkel egészítették ki a Szathmáry testvérek, hanem a rokon családokra, így pl. a ludányi Bayakra, Kölcseyekre, a báji Patayakra vonatkozóan is közölnek információkat. A családi irattárban lévő források másolatán kívül a temetkezési helyek fontos információit is összegyűjtötték a szerzők. Ami különleges és rendkívül érdekes, máshol fel nem lelhető, az a XVIII-XX. században készült képekből álló családi fotóalbum. A kék plüssbe kötött, egyszerű és elegáns 180 oldalas családtörténeti adalékokat tartalmazó könyv azonban csak a kezdete volt a feltárt múlt több példányban való írásba foglalásának, hiszen az idén megjelent a következő kötet is. A megjelenés előzményeiről a könyvből értesülhetünk. A családtagok múlt és egymás iránti érdeklődésének és néhányuk szervezőmunkájának köszönhetően ugyanis az 1936-os debreceni Budaházy találkozó után 2003 nyarán Debrecenben több mint 100 rokon részvételével lezajlott a második találkozó. Itt a család történetének áttekintése mellett lehetőség nyílt egymás megismerésére, sőt szóba került a családtagokkal való kapcsolattartás ápolására és a

családtörténet közkinccsé tételére egy családi alapítvány létrehozása. Ezen elképzelés megvalósulásaként tarthatjuk kezünkben a szeretettel, gondossággal és nagy grafikai hozzáértéssel készült szép kiadványt. Az 500 példányban A/4-es méretben kiadott keménytáblás kötet, annak szerkesztése és a tájékoztató, magyarázó jegyzetek elkészítése Budaházy Évát és fiát, Horváth Balázst és a Képirók Grafikai Műhelyt dicséri. A nyomdai munkálatokat a debreceni Kapitális Kft. végezte.

A papírt, nyomást, és tartalmat tekintve is igényes könyv első fejezete Budaházy Menyhért családtörténeti kutatásait adja közre, amely más családtagok kutatásait is összegyűjtve, összegezve igyekszik felvázolni a XIII-XIV. századra visszavezetett, az évszázadok során több ágra szakadt család történetét. Az okleveles és irodalmi forrásokat is használó munka az eredetlehetőségek latolgatása után a várjobbágyiságról értekezik, majd Buda ungi várjobbágy és maior exercitustól származtatva mutatja be a családot és annak tagjait 1468-ig. Szót ejt három kihalt ágról és annak tagjairól, ill. a család újraelapítójának tartott II. György két fiának ágáról. Először II. Jánosnak a történet írásakor még virágzó ágát mutatja be a XVI. századig. Közülük azokról maradt fenn több adat, akik birtokadományt, címet vagy jutalmat kaptak, míg a periratokban azoknak van nyoma, akik pereskedtek, a katonai elszámolások és az irodalom pedig a katonáskodókról vall. Tinódy „Eger vár viadaljáról való ének” című költeményében pl. megemlíti az ostromkor megsebesült Budaházy Istvánt. A másik fiú, I Miklós az, „akinek megadatott az a szerencse, hogy a család – reája nézve – legterjedelmesebb ágát, a Szabolcs és Szatmár megyei ágat megalapítsa, s azt a mai napig virágoztassa.” Bár ő rövid életű volt, hat gyermeke és azok leszármazottai, akik termékenyek voltak, nemcsak birtokukat gyarapították adomány, vásárlás és házasság révén, hanem perirataik is, hiszen egymás birtokait foglalták, házárt rabolták, napirenden volt köztük a ribillió. Velük ellentétben II. János leszármazottai a birtokszerzésben jeleskedtek. Őket belső áganként mutatja be a szerző. Elsőként a veskóczi ágból származókat ismerhetjük meg (a XVII. századtól az ág XIX. század végi férfiágon való kihaltáig). A szepesi ágról – a bőségesebb forrásadottságoknak köszönhetően – részletesebb adatok maradtak fenn, hiszen tagjai között volt alispán, ill. Tízlándzsás széki bíró. Lipóczi Keczer Ambrus 1663-1679 között íródott naplója is több helyen említi a Horkán élő Budaházy Istvánt. A 3. ágnak, a Benedek ágának is volt egy István nevű tagja, aki viselt dolgai miatt került a költő pennájára. Az Ungvár várában lakó Homonnai Drugeth család udvarában nevelkedett apródként, majd a várkisasszonynak, Máriának a Gömör megyei főispánnal, Széchy Györggyel kötött házassága révén került Murány várába, ahol hamarosan kapitány lett. A Murányi Vénusként emlegetett Mária és Budaházy kapitány kapcsolata Gyöngyössy Istvánt, Aranyt, Petőfit, Tompát, Kisfaludyt, Keményt, Jósikát, Mikszáthot is megihlette. „Családom más tagjait nem érte az a kiváló szerencse, hogy oly sok költő dalban ünnepelje emlékét. Habár a másodrendű szereplő nem oly fényes, mint a hősnő, de ő is csak oly közlelő érdekelhet mindenkit, főként pedig a családtagokat” – írja a szerző.

A további ágakat lakóhelyük szerint különíti el Budaházy Menyhért. Elsőként a szalókiaknak a leleszi konvent és Ung megye levéltára anyagában található adatait gyűjti össze, majd a Heves megyei ág alcím alatt nemességigazoló forrásokat is közöl magyar és latin nyelven. A kronológiai rendet tartva ezután következik I. Miklós ágának forrásidézetekkel is színesített bemutatása, majd XIV. János kuruc tiszt életét ismerhetjük meg. Az apátlan árvának kemény sors jutott, mint ahogy az a halála után készült tanúvallatási jegyzőkönyvekből rekonstruálható volt. Sorsára utalando a szerző egy érdekes jegyzetet tesz: Családi levéltár, Mátészalkai Oklevelek. Vajon örzi-e még valaki ezeket a családi iratokat, vagy elpusztultak a történelem viharaiban?!

A szalóki ágból származó Zsigmond új ágat alapított, a sámsonit, amelynek tagjairól már igen bőséges, mindenre kiterjedő információval rendelkezik a szerző, hasonlóan az innen kiágazó földesi Budaházyakhoz. A Szabolcs és Szatmár megyében élők is lakóhelyük szerint alkotnak ágakat, így az ófehértóit, a nyírmeggyesit, a mátészalkait, a jákóit, az örmezőladányi-rohodi-tornyospálcaikat, a nagyhalászit, a fényeslitkeiket és balkányit. Komoróban éltek, majd innen széledtek szét X. György utódai, akik „között egészen a legújabb időkig állandóan vannak református lelkipásztorok, s ennek a hivatásnak már valóságos tradicionális jellege van.” A veskóci ágból származó IX. Zsigmond és utódai az Ugocsa megyei Nevetlenfaluban alapítottak új ágat.

Budaházy Menyhért munkájának utolsó két fejezetében a család vallásáról és címeréről ír. A könyv első nagy részét, amelyet jegyzetekkel és tartalommal is lezárta a szerkesztő, a Budaházyak a XX és XXI. században című fejezet követi, amelyben a családi találkozókon és a mai Budaháza-n készült képeken kívül közreadja a legfrissebb családi adatokat, a könyv megjelenését támogatók neveit, illetve a Budaházy Éva által 2003-ban készített, a XIII. századtól a XX. századig terjedő kézzel írott, díszes leszármazási táblákat is.

A könyv harmadik nagy fejezetében a Budaházy Béla által 1902-ben Hajdúsámsonban összeállított leszármazási táblákat, birtokadományozó okleveleket, valamint Budaháza és Veskóc XIX. század végi, XX. század eleji térképét tanulmányozhatja mindaz, aki a genealógia vagy a Budaházy család története iránt érdeklődik.

A szép kivitelű könyv ajándék a család tagjainak, de bizonyára sokkal többen veszik majd le a könyvtárak polcairól és forgatják gyönyörűséggel, örömmel.

Kujbusné Mecsei Éva
főlevéltáros